

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

EM 2022/7.1

27.9.2022

Asii Chemnitz Narup

Forslag til Finanslov for 2023

(Naalakkersuisoq for Finanser og Ligestilling)

Ordførerindlæg:

Finanslov i en global krisetid – svære tider venter.

Tak for ordet.

En debat og finansloven for næste år.

Men også en finanslov, som rækker længere ud i fremtiden.

Ud i en fremtid, mere usikker og uvis end i mange, mange år.

En finanslov er vores samfunds store budget. Det er dér, vi prioriterer benhårdt.

Hvad skal køre som det plejer?

Hvad skal have mere?

Hvad skal skæres væk – hvad kan undværes.....

Inuit Ataqatigiit ønsker et stærkt og stolt Grønland, et Grønland som bliver uafhængigt, hvor vores unge bliver veluddannede, hvor vi får bugt med uligheden og hvor vi både kan være os / Grønland – og alligevel en del af Verden.

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

At vi tager ansvar for at udvikle vores erhvervsliv og skabt arbejdspladser.....
og skabt gode og sunde boliger til alle.

At vi endegyldigt får gjort op med misbrug af børn, og overgreb på kvinder

Inuit Ataqatigiit arbejder for økonomisk og politisk selvårenhed med afsæt i principperne om bæredygtighed. Den økonomiske politik og finanspolitikken skal bidrage til øget lighed, bekæmpe fattigdom og sikre lige adgang til samfundets goder. Den skal understøtte borgernes muligheder for aktiv demokratisk deltagelse i samfundsudviklingen og styrke sammenhængskraften i samfundet. Det handler om mennesker.

Inuit Ataqatigiit har fokus på at skabe økonomisk vækst. Ikke for vækstens egen skyld, men for at sikre trivsel, for at sikre at alle mennesker kan folde deres talenter ud, komme i arbejde og forsørge sig selv, for at sikre øget velfærd og velstand. Økonomi handler om mennesker.

Den aktuelle økonomiske situation i vort land er grundlæggende god. Økonomien befinder sig i en højkonjunktur, og der er udsigt til fortsat økonomisk vækst på lidt over 1 % næste år. Dette billede kan hurtigt ændre sig.

For når vi i dag skal 1.-behandle FFL 2023 så sker det i skyggen af den måske mest alvorlige situation i vores levetid.

Her tænker jeg ikke isoleret set på Grønland, eller Naalakkersuisuts forslag til finanslov.

For forslaget ser ganske udmærket ud.

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

Vi lever dog ikke på en isoleret ø, men er en uomtvistelig del af verdenssamfundet. Verden står et vanskeligere og farligere sted end i en menneskealder.

Der er advarselsslamper, der blinker. Det må vi begynde at forholde os til – også ved den debat, som vi skal have i dag.

Ruslands invasion af Ukraine har globalt set medført kæmpe prisstigninger på energi og fødevarer. Inflationen er steget markant. Kinas 0-tolerance over for Covid 19 bidrager også til ændret samhandel med følger for verdensøkonomien.

Følgerne af energi- og fødevarekrisen og den høje inflation vil også ramme os. Ude i hjemmene mærker vi allerede prisstigningerne på visse dagligvarer. Naalakkersuisut har allerede taget initiativer til, at afhjælpe.

Tak for at handle med rettidig omhu.

Ingen kan med sikkerhed forudsige, hvor længe Rusland vil føre krig i Ukraine. Det skaber stor usikkerhed om den økonomiske udvikling globalt og herhjemme. Lige nu mister folk i Europa og USA realindkomst i et tempo, Verden ikke har set i mange år.

Inuit Ataqatigiit står derfor bag Naalakkersuisuts opfordring til at handle ansvarligt og med omtanke. Vores vilje, mod og evne til at prioritere bliver sat på en hård prøve.

Klimakrisen

Er ikke mere til diskussion. Alverdens nationer og statsledere erkender samstemmende, at den globale opvarming er et faktum. Naturen pines og følgerne af klimaforandringerne ændrer levevilkårene og livsmuligheder for mange folkeslag. Samtlige medlemslande i FN vedtog et sæt spillerregler for at

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

passer på vores klode, alt levende og ikke mindst sikre fremtidige generationer et livsgrundlag: De 17 verdensmål for bæredygtig udvikling.

Vore fangere og fiskere noterede sig effekterne af den globale opvarmning før end videnskabsfolk råbte 'vagt i gevær'. De observerede ændringer i vejrforhold, fangstdyrene flyttede sig, ændrede adfærd. Nye landområder kom til syne på grund af indlandsisen smeltning.

Vi skal derfor finde kloge måder at tilpasse os ændringerne i klimaet og udarbejde nye regler for at passe på miljøet, naturen og alt levende.

Inuit Ataqatigiit mener, at FN's 17 verdensmål er geniale værktøjer. Vi skylder hinanden at konkretisere disse i forhold til vores samfund.

FFL 2023

I Finanslovsforslaget lægges der op til underskud i 2023 og 2024, og ganske små overskud i 2024 og 2025.

Inuit Ataqatigiit skal melde sin principielle opbakning hertil. Dels fordi der i finanslovsforslaget er medtaget forslag til meget nødvendige velfærdsforbedringer blandt andet inden for sundhedsområdet, dels fordi det samlede resultat over 4 år lever op til budget- og regnskabslovens krav om balance/overskud.

Vi konstaterer at Naalakkersuisut har anlagt et forsigtighedsprincip i budgetteringen af indtægter og har vurderet faldende indtægter fra skatter og afgifter. Vi vil bede Naalakkersuisoq uddybe begrundelserne for disse skøn. Er det, den endnu ikke indgåede handelsaftale med Storbritanien, der alene er grunden eller hvilke andre forhold, gør sig gældende ?

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

Nye initiativer

Inuit Ataqatigiit hilser Naalakkersuisuts forslag til nye initiativer velkommen. Målet om at give børn og unge er tryk barndom og ungdom har fortsat høj prioritet. Ikke mindst etablering af en egentlig børneafdeling på DIH er glædelig. I mange år har dette behov været kendt. Nu kan der endelig handles. Vi glæder os også over, at der er fokus på såvel somatisk sygdom som psykiske lidelser. Mulighederne for god behandling inden for psykiatrien trænger til et gevaldigt løft! Vi må dog have udfordringerne med rekruttering- og fastholdelse af sundhedspersonale for øje. Inuit Ataqatigiit beder Naalakkersuisut om at fortsætte anstrengelserne for flere fastansættelser.

Inuit Ataqatigiit minder om, at 'tidlig indsats' over for børn og børnfamilier aldrig kun kan indeholde et socialfagligt aspekt men også sundhedsfagligt. Derfor er faggrupper som jordemødre og sundhedsplejersker vigtige nøglepersoner for at leve op til denne strategi og metode.

En fortsat stykelse af forebyggelse af selvmord med 1,3 mio kroner er et kærkommet forslag. Måtte denne nye bevilling medvirke til et fald i antallet af selvmord, som hvert år rammer familier og hele samfundet på tragisk vis.

Selv om 'pakken' til uddannelsesområdet indeholder et relativt lille beløb, er det vores vurdering at de giver god mening. Ikke mindst et mangeårigt ønske om etablering af en kompetencegivende uddannelse i Tasiilaq vil kunne opfyldes i de kommende år.

Inuit Ataqatigiit opfordrer til, at der inden for uddannelsesområdet prioriteres bevillinger til at øge antallet af uddannede inden for de områder, samfundet mangler så desperat: læger, sygeplejersker, pædagoger, sundhedsassistenter med videre.

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

Reforminitiativer

Målet med øget lighed og bekæmpelse af fattigdom har høj prioritet for Inuit Ataqatigiit. Lighed i bred forstand: økonomisk, uddannelsesmæssigt, erhvervsmæssigt, demokratisk. Lighed i henseende til lige værdighed, respekt og det enkelte menneskes betydning for fællesskabet.

For så vidt angår spørgsmålet om øget økonomisk lighed ser vi frem til samarbejdet med Naalakkersuisut og de øvrige partier i Inatsisartut om den kommende skattereform. Vi kan næste ikke vente med at komme i gang. Vi forventer at arbejdet med nye skatteregler vil omfatte både personskatter og skatteforhold for virksomheder. Skattereformen bør også inkludere den grønne omstilling. Vi hører Naalakkersuisuts udmelding om enkle og fair regler.

Vi anerkender samtidigt at øget lighed på sigt også sikres gennem en veluddannet befolkning og gode jobmuligheder i et veludviklet arbejdsmarked.

Mere lige adgang til uddannelser skabes for vore unge mennesker gennem en solid skolegang i Folkeskolen. Grønlands Økonomiske Råd (GØR) har i år medtaget en analyse af folkeskolen og hvilke faktorer, der skaber ulige vilkår for vores folkeskoleelever. Det er Inuit Ataqatigiits ønske at Inatsisartut og Naalakkersuisut samarbejder aktivt og anlægger den helhedsorienterede indsats som GØR anbefaler. Tak til GØR for at kaste lys på Folkeskolen. Den viden Rådet præsenterer forpligter.

Inuit Ataqatigiit konstaterer, at finanslovsforslaget ikke lægger op til nye reformtiltag. Dette tager vi til efterretning, alene af den grund, at Naalakkersuisut arbejder på en samlet reformpakke via Vækst- og Holdbarhedsplan II.

De offentlige udgifter overstiger snart indtægterne. Holdbarhedsproblemet er ikke et fremtidsscenario. Det ER !

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

Inuit Ataqatigiits opfordring til samtlige partier skal lyde: lad os sammen anerkende alvoren og samarbejde målrettet og langsigtet om økonomisk politiske reformer og velfærdsreformer. Det haster !

Hvis vi ikke skal sende en regning videre til vore børn og børnebørn, kræver det at vi både skaber økonomisk vækst og gransker hvorledes vi kan bruge den økonomi vi har til rådighed i dag anerledes/bedre?

Bæredygtig økonomisk vækst/Erhvervsudvikling

Inuit Ataqatigiit mener det haster med at sikre rammevilkårene for mere erhvervsudvikling. Der er oplagte potentialer inden for den grønne omstilling og turisme.

Senere på dette efterårsmøde får Inatsisartut lejlighed til – via Inuit Ataqatigiits forespørgselsdebat om bæredygtig turismeudvikling – at tage en politisk diskussion af de pejlemærker og principper partierne mener, en ansvarlig skal turismepolitik skal hvile på. Debatten sker den 16. November.

Med udsigt til stigende brændstofpriser, krav i stadig flere lande om CO2-afgifter, vil det blive dyrere at rejse med fly. Og det i en tid, hvor vi er i gang med at styrke vores infrastruktur i form af lufthavnsbyggerierne. På få måneder har forudsætningerne for at kunne hilse flere turister velkommen ændret sig radikalt. Derfor kommer Inuit Ataqatigiits forslag til en forespørgselsdebat på rette tid.

Vi ser positivt på de 9 fremskredne mineralprojekter, vel vidende at råstof erhvervet er sårbart på grund af verdensmarkedsprisernes omskiftelighed (Se GØR rpport 2022, side 13).

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

Fiskeriet er fortsat den bærende søjle i vores erhvervsstruktur og økonomisk driver - eksport af fisk og skaldyr har en værdi af knapt 5 mia.

Det omfattende arbejde i Fiskerikommisionen skal munde ud i en ny fiskerilov. Det er afgørende, at vi når frem til en afklaring og en ny lov, da der er tale om den største driver i vores økonomi.

Rammevilkår for erhvervsudviklingen må helt generelt medtage klare miljø- og klimahensyn. Vi er en del af kloden, som mærker store forandringer på grund af den globale opvarmning: storme, tørke og skovbrande, sult, oversvømmelser. Vi mærker selv mere regn og storm. Piteraqaq-en i Tasiiaq natten til lørdag er et eksempel.

Den grønne omstilling må udvikles. Med vore enorme vandressourcer har vi gode muligheder for at anlægge adskillige vandkræfter, til gavn for vores egen befolkning og til at skabe energi til eksport. Vi SKAL gøre os fri af fossile brændstoffer, og gerne hurtigt.

Bekymringspunkter

-Vedligeholdelseefterslæbet et enormt. Heldigvis er størrelsen heraf afdækket og meldt ud. Behovet for de mange milliarder forsvinder ikke hvis vi kigger væk eller ikke taler om dem. Så hvordan vi skal skaffe midler til at 'lukke de huller', er en vigtig diskussion som må fortsætte i Finansudvalget, i tæt dialog med Naalakkersuisut.

-De faldende indtægter.

-Afvandringen fra Grønland. I Økonomisk Råds rapport henvises til Grønlands Statistiks opgørelse over folketallet. Ifølge denne falder befolkningstallet til ca 48.400 i år 2050.

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

-Manglen på arbejdskraft er en realitet i alle sektorer. Inuit Ataqatigiit mener vi skal omfavne denne udfordring ad to spor: garantere uddannelse for alle og finde ud af hvorledes vi kan få besat de stillinger vi ikke selv har folk til med udefra kommende arbejdskraft.

-Antallet af offentligt ansatte er steget og andelen af privatansatte falder. I mange år har der været talt om at slanke administrationen. Ikke mindst spørgsmålet om at komme dobbeltadministrationen til livs. Det er stort set blevet ved ordene. Der MÅ lægges en plan for en omstilling.

Og vi skal have borgerne med, så flere borgere skaber nye karriereplaner og virkelige forandringer i deres liv. Det vil sige, at flere skal skifte den trygge tilværelse i kommuner og selvstyre ud med et job i det private. Måske indenfor det de er uddannet til og måske indenfor en helt anden branche. Den omstilling kræver to ting: 1) at det offentlige bremser op ift. de mange nye ansættelser og 2) at det private bliver bedre til at tiltrække ansatte der i dag er i det offentlige og bliver bedre til at fortælle om de muligheder der findes hos dem. Det er ikke kun det offentlige der skal tænke nyt, men også erhvervslivet.

Vi beder Naalakkersuisut aktivt inddrage ovenstående temaer aktivt i deres videre arbejde.

Et selv bærende Grønland

Som de fleste andre partier, arbejder Inuit Ataqatigiit for politisk og økonomisk selv bærenhed med afsæt i principperne om bæredygtig udvikling. Dette er ikke nok at de høres som fine ord i skåltalerne. Vi mener, at tiden er inde til at partierne indbyrdes tager diskussionen op, definerer selv bærenhed og beslutter sig for en langsigtet strategi for at gøre alvor af denne målsætning. 58 % af

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

Finanslovens indtægter er indtægter udefra. Vi må gøre os frie af dem. Det sker ikke fra den ene dag til den anden. Men det sker slet ikke, hvis vi blot håber det bedste eller håber at andre håndterer det for os.

Med ambitionen om økonomisk selvårenhed, så er det os – og kun os – der må og skal begynde at forholde os aktivt til det samfund, som vil præge vores børns og børnebørns fremtid. Og det i en tid, hvor klimakrise, energikrise, fødevarekrise, inflation og militære spændinger gør verden så uforudsigelig. Og vi går ikke ram forbi.

Der er ingen fribilletter. Det er alvor, og det er kun lige begyndt. Men passivitet er ingen option.

Inuit Ataqatigiit ønsker at bringe dagsordenen med et selv bærende Grønland med ind i Finansudvalget. Finansudvalget skal ikke kun skrive betænkninger, det skal også være et tværpoltisk drivhus/værksted. Lad os bidrage aktivt til konkretisering af Det selv bærende Grønland!

God debat.